

MÀQUIES I BROLLES

La vegetació potencial d'aquesta zona és l'alzinar continental (carrascar) i encara es poden anar veient, aïllades, en petits grups o afilerades en marges, algunes carrasques testimonis de l'ecosistema que dominava tota la Plana de Lleida en el passat. El més corrent, però, és trobar comunitats originades per la degradació d'aquest alzinar. El caminet que seguïu, passada la caseta anterior, està vorejat per una màquia de garric i arçot a la seva dreta i per una brolla de romaní i maleïda amb esteperola a l'esquerra, vora el vessant del tossal.

EL CON AL·LUVIAL DEL RIU CORB

Torneu a creuar el fals Corb i, en suau pujada, arribeu a la zona dels Plans, topònim que comparteixen els pobles de Bellpuig, Preixana, Sant Martí, Belianes i Vilanova. Esteu a sobre d'una gran estructura geològica construïda amb les graves de les darreres grans avingudes que van dipositar sediments a tota la Plana de Lleida, fa de l'ordre d'un mil·lió d'anys. El vèrtex del con es situa a Belianes, on desapareix la vall del riu i s'estira fins passat Mollerussa. El gruix de graves varia entre gairebé res i uns 10 metres, segons el relleu antic d'argiles i arenites que va quedar soterrat amb les graves.

ELS MOLINS

L'últim tram del recorregut passa pels darrers quatre molins del riu Corb: el molí del Tona, el molí del Culí, el molí Nou del Senyor i el Molí Vell de la Vila de Bellpuig, tots ells amb panells descriptius. L'aigua acabava desguaçant al fals Corb, a Bellpuig.

Esperem que aquest trajecte us permeti conèixer una mica més la manera de viure de les nostres contrades i de la seva gent, el valor de l'aigua per una terra resseca i, finalment, la necessitat de mantenir l'escàs patrimoni natural primigeni que ens resta i els elements d'arquitectura popular de la Catalunya més ignorada, que conformen aquell prec ancestral dels nostres avantpassats. **BONA RUTA!**

Fotografia : Josep Capdevila

Assessorament : Andreu Serés

Realització : Lourdes Mora

EL CANAL D'URGELL.

La primera part de l'itinerari (quitrà) discorre entre conreus de regadiu del Canal d'Urgell. El Canal és una infraestructura hidràulica destinada bàsicament al reg de les comarques de l'Urgell, Pla d'Urgell, Noguera, Segrià i Garrigues. Surt del marge esquerre del Segre, a l'alçada de Ponts, i rega la seva banda dreta, o sigui les terres situades entre el Canal i el Segre: unes 70.000 ha en uns 144 km de recorregut.

Quan deixeu el quitrà, seguïu per sota de la banqueteta del Canal d'Urgell. Les banquetes són els amuntegaments artificials de terra que limiten la llera del canal, especialment altes en el marge dret, que és el marge del regadiu, cap on cau el pendent del territori. Aquestes banquetes estaven resseguides per una gran arbreda constituïda principalment per plataners, amb alguns xops, oms i freixes, que formaven un corredor verd de gran valor paisatgístic i ecològic. La seva desaparició és una conseqüència de que l'única preocupació dels gestors d'aquest immens volum d'aigua, són les produccions agràries. Avui resten uns pocs arbres que són rebrots dels majestuosos exemplars talats. Tot ben diferent d'altres llocs on es potencia el valor d'aquestes autopistes verdes com a aliment de l'esperit.

CASETES dels PEONS

Al llarg del recorregut per la part del reg, es poden apreciar les runes d'algunes casetes del Canal. A l'alçada de Preixana, unes quantes peces de formigó sobrants del revestiment del Canal semblen un joc de construcció esbarriat. Actualment, el lloc està colonitzat per esbarzers i, sobretot a l'hivern, ha esdevingut un ajocador de petits ocells com pinsans, cadernereres, pardals, gafarrons, verdums...

PANTÀ DE L'ATXE

Arribeu tot seguit a la "Casilla de Belianes", on podeu

veure la petita construcció que protegeix l'estellador el qual permet obrir el pas d'aigua cap a la bassa. La Casilla de Belianes és el punt de bombeig d'aigua per tal de fer un reg de suport (reg de primavera) als ordís i a les vinyes de Belianes. L'aigua del Canal arriba fins aquí seguint el traçat de l'antic canal (sense revestir, anomenat actualment pantà de l'Atxe), que feia un gran meandre per tal d'adaptar-se a la vall del riu Corb. El nou traçat és molt més rectilini perquè la maquinària actual permet moure terra amb molta facilitat i el canal passa per un alt terraplè que heu deixat a l'esquerra a l'abandonar el canal.

EL FALS CORB

Entre un canyar (dreta) i un canyissar (esquerra), uns 50 metres passada la Casilla de Belianes, creueu el riu Corb (a la vostra dreta, colant per un pas entubat sota el pantà de L'Atxe), si més no, així ho diuen els mapes. En realitat el riu Corb, passat Belianes, es dirigeix cap a Vilanova de Bellpuig, on es perd enmig de les graves del seu propi con al·luvial. El darrer testimoni d'una important rubinada va ser al 1930. Encara el recorden els veïns més grans de Vilanova de Bellpuig que veieren la inundació des de dalt del pas dels Tres Ulls, lloc per on la llera del Corb autèntic travessa el Canal.

El riu que esteu travessant és nou de trinca, neix sota Sant Martí i circula cap a Bellpuig i Castellnou fins a confluïr amb el Segre sota Vilanova de la Barca. El cas és que unes sèquies, ja en desús (sèquia del Portell, sèquia Molinal...), transvasaven aigua des del vessant dret del autèntic riu Corb, a l'alçada de Sant Martí, cap a la capçalera del rierol que esteu creuant (fals Corb) i potser és aquesta la causa que en els mapes el riu Corb acabi aiguabarrejant-se amb el Segre a Vilanova de la Barca i no esvaint-se a Vilanova de Bellpuig.

LA CARRERADA

Torneu a travessar el fals Corb, aquest cop amb la vall ben dibuixada i les comunitats de canyís molt ben desenvolupades per causa d'un petit repressament. Preneu en forta pujada la carrerada, antic camí ramader que unia Lleida amb Barcelona, amb una amplada mínima de 16 metres. Les carrerades (cabaneres al Pirineu, *cañadas* a Castella) tenen tendència a

ser vies careneres i a seguir el límit entre termes per tal de repartir els perjudicis de la servitud.

En alguns trams d'aquesta via de domini públic, podeu veure-hi tanques de despedregament, que són construccions que permeten la protecció dels camps en front del bestiar i alhora minimitzen la pèrdua de terra conreable produïda per l'acumulació de pedres retirades del bancal. La construcció es feia col·locant les pedres de manera ordenada en dues cares vistes verticals i al mig s'hi dipositaven les més petites. El gruix i l'alçada de la tanca depenia de la quantitat de pedres que tenia el camp.

CABANES

Quan la carrerada inicia la baixada cap al coll de Venes, podeu veure llunyet, a la vostra esquerra, dues magnífiques cabanes de volta, integrades dins un marge. Si el dia és clar, la muntanya que els hi fa d'horitzó és la Serra del Port del Compte.

Passat el coll de Venes, s'inicia la pujada cap a l'altiplà de la carrerada i podeu veure a la vostra esquerra una caseta de tros de molt bona elaboració, amb cantoneres, muntants i llinda fets de carreus d'arenita. A la vora hi ha una bassa empedrada amb escales per accedir-hi i que es devia alimentar de l'aigua de la teulada.

Les cabanes, que conformen una part substancial de l'horitzó de la plana, eren el refugi d'homes animals durant les llargues jornades en què treballaven la terra. Cabanes de volta o casetes de pedra, allà on hi havia pedra, i de tàpia on la geologia era més argilosa. Algunes d'elles es comencen a recuperar per a gaudir de llocs privilegiats en silenci, naturalesa rural i vistes dilatades.